

Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1992 • No. 7

14.12.1992

Julkaistu uudelleen 2002

Sergei Alexashenko

Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen
entisessä Neuvostoliitossa

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa¹

Johdanto

Pyrittäessä selvittämään entisten neuvostotasavaltojen talouspolitiikkaa ja tulevaa kehitystä on analysoitava ja tarkasteltava komentojärjestelmän jälkeensä jättämää perintöä sekä kansantalouden lähtötilannetta jo ennen talousjärjestelmän perusteellisten muutosten alkamista.

Väestön henkilökohtaisia tuloja ja niiden syntyä sekä verotusta on tutkittu vähän, koska tulonjaon oli yleisesti kuviteltu olevan tasavertainen sosialistisessa yhteiskunnassa. Lisäksi tilastotiedot olivat usein salaisia tai vaikeaselkoisia. Kuitenkin yhteiskunnan jäsenten henkilökohtaisen hyvinvoinnin taso on tärkeimpiä taloudellisen kehityksen indikaattoreita. Lisäksi yhteiskunnan jäsenten eriytyminen elintason mukaan määrää sosiaalipolitiikan tehtävät sekä tietyt rajat yhteiskunnan resurssien sosiaaliselle uudelleenjaolle.

Tämän tutkimuksen päämääränä on väestön tulorakenteen ja tulonjaon analysointi, väestön budjettijärjestelmässä saamien tulonsiirtojen yhteissumman määrittely ja niiden vaikutus väestön yleiseen elintasoon sekä verotukseen. Selvityksen yhteenvetona on väestön verotuksen ja tulonsiirtojen vertailu eri väestöryhmissä. Lisäksi vertaillaan tulojen ja tulonsiirtojen jakautumista Yhdysvalloissa vuonna 1985. (Pechman 1989.)

Tilastopohja

Tämän työn tilastopohjana ovat Neuvostoliiton Valtion tilastokomitean Goskomstatin perhebudjettitutkimuksen tulokset vuodelta 1989 (Goskomstat 1989). Tässä yhteydessä on syytä selvittää näiden tietojen puutteita:

1) Neuvostoliiton Valtion tilastokomitea Goskomstat teki perhebudjettitutkimuksia kerran kolmessa vuodessa, mutta vasta vuonna 1989 tulokset yleistettiin maan koko väestöä kattaviksi. Tätä ennen tutkimukset tehtiin niin, että *työläiset ja toimihenkilöt* ja *kolhoosilaiset* jaettiin omiin ryhmiinsä. Tämän vuoksi puuttuu tutkimusongelman kannalta kiinnostava aikaisempi informaatio, ja siksi on mahdollista kuvata vain yhteiskunnassa vallinnutta tilaa tietyinä ajankohtana eikä sen muutoksen dynamiikkaa. Lisäksi Goskomstatin työntekijät varoittivat etukä-

¹ Käännös venäjänkielestä: Timo Harell, Timo Kuusela ja Elisa Laakkonen.

Tämä selvitys on tehty kirjoittajan työskennellessä tutkijana Suomen Pankissa. Työssä esitetyt mielipiteet ovat yksinomaan tekijän omia eivätkä välttämättä edusta jotakin tiettyä organisaatiota.

teen tehtävän uutuudesta ja ensikertaisuudesta johtuvista mahdollisista virheellisistä tiedoista tai vääristymistä².

2) Tilastoseurannan yksikkönä on perhe, ja jos todellinen perhe käsittää kolme sukupolvea, niin vanhin sukupolvi Goskomstatin metodologian mukaan on erillinen perhe eikä sitä tutkimuksessa oteta huomioon. Niinpä tilastollisen perheen ja todellisen perheen välillä on nähtävissä ristiriita, jonka vaikutus voi olla merkittävä otettaessa huomioon ympäri Neuvostoliittoa vallinnut perinne, että kolme sukupolvea asuu saman katon alla.

3) Tutkimuksessa on käytetty Neuvostoliiton kokonaisuudessaan kattavia tutkimustuloksia. Alueelliset ja tasavaltoja koskevat tutkimustulokset voivat teoriassa löytyä Goskomstatista, mutta tämä todennäköisyys ei ole kovin suuri³.

4) Muista maista poiketen Neuvostoliitosta puuttuivat täysin verotilastot, joiden avulla olisi monesti voitu tarkastaa budjettitutkimustuloksia erityisesti väestön tulonjaon osalta. Vaikka lähitulevaisuudessa (tällä hetkellä verovirastojärjestelmää ollaan käytännössä vasta luomassa) tällaista tietoa alettaisiin kerätä ja käsitellä, sen todenperäisyys ei ilmeisestikään olisi kovin suuri.

5) Saatavilla olevan informaation avulla ei voi tehdä varmoja johtopäätöksiä marginaalisista (tulojen mukaan) väestöryhmistä, koska pienituloisten kohdalla tiedot sisältävät mahdollisesti vääristymiä ja tietoa suurituloisista väestöryhmistä ei yksinkertaisesti ole olemassa. Goskomstatin käyttämän metodiikan mukaan suurituloisin ryhmä oli perhe, jonka keskimääräinen tulo henkeä kohti oli 200 ruplaa kuukaudessa. Tähän ryhmään kuului 21.8 % väestöstä vuonna 1989. Tuskinpa tätä ryhmää voi tosiasiallisesti kutsua suurituloiseksi.

Lisäksi tässä työssä käytetyt tutkimustulokset oli tehty muihin tarkoituksiin, ja siksi kulloinkin tarvittavaa tietoa ei tietyissä tapauksissa ollut, vaan sitä piti muokata erilaisten "kepulikonstien" avulla. Näihin keinoihin palataan tuonnempaan.

Tulonjako

On jo pitkään pidetty itsestään selvänä, ettei Neuvostoliitossa ollut väestön reaalityuloja yhteen laskevaa indikaattoria. Tämä johtui seuraavista tekijöistä: 1) kaikki sosiaalisektorin palvelut olivat väestölle ilmaisia ja niiden jakoa ei otettu huomioon. 2) Komentotaloudessa nimellistulojen tasavertaisuus ei lainkaan merkinnyt reaalityulojen tasavertaisuutta. Huomionarvoinen tekijä oli myös mahdollisuus päästä kiinni erilaisiin etuisuuksiin; ei ihme, että myyjät olivat neuvostoyhteiskunnan yksi parhaimmin toimeentulevista väestöryhmistä, vaikka heidän nimellinen rahapalkkansa oli erittäin alhainen. 3) Tilastoseurannan ulkopuolelle jäi myös sellaisia etuja kuin henkilökohtaiset virka-autot, viranpuolesta käyttöön annetut datshat ja työmatkat ulkomaille, joiden merkitys reaalityulojen

² Erityisesti vähätuloisten väestöryhmien kohdalla.

³ Yhtäältä tietojen keruu ja esikäsittely tapahtui alueellisissa tai tasavaltojen tilasto-organisaatioissa, ja Neuvostoliiton Valtion tilastokomitea sai vain yhteenvedot 1–1.5 vuotta ennen tutkimuksen alkua laaditun tutkimusohjelman mukaisesti. Toisaalta Goskomstatin laskentakeskuksen mahdollisuudet alkuperäisen informaation säilyttämiseen ovat hyvin rajalliset, ja parhaimmassakin tapauksessa säännöllisin väliajoin tehtävien tutkimusten tulokset säilytetään vain seuraavan tutkimuksen aloittamiseen saakka.

muodostajana on varsin huomattava. 4) Tilastojärjestelmien ulkopuolelle jäi huomattava osa varjotaloudessa syntyviä tuloja. Vaikka 1980-luvun lopulla Goskomstat alkoi julkaista omia arvioitaan väestön varjotaloudessa syntyvistä kokonaistuloista, niiden jakaminen saajien mukaan oli budjettitutkimuksissa mahdotonta.

Kaikki yllämainittu vähentää huomattavasti budjettitutkimustulosten luotettavuutta niin, että tulokset eivät välttämättä vastaa tulojen todellista jakaumaa. Mutta tulojen yleisessä tarkastelussa nämä seikat voidaan jättää huomiotta, koska niiden vaikutus näkyy yhä. Toisin sanoen jos tehtäisiin vastaava analyysi tänä päivänä, nämä tekijät vaikuttaisivat arvatenkin yhtä vääristävästi senhetkiseen kuvaan, mutta niiden avulla on mahdollista tehdä luotettavia arviota tapahtuvista muutoksista.

Neuvostotilastoinnissa käytettiin useita tuloryhmiä, mikä osittain on haitannut eri tutkimustulosten vertailua. Tässä tutkimuksessa käytetään seuraavaa tuloluokitusta:

- 1) **Työtulo**, joka käsittää kaikista eri yritysmuodoista saatavan palkkatulon (valtionsektori, kolhoosit, osuuskunnat jne.) ja henkilökohtaisesta yritystoiminnasta rahana maksettava tulo.
- 2) **Ehdolliset työtulot**, jotka sisältävät eläkkeet maksuna työstä *ex post* ja opintorahat maksuna *ex ante*. Perinteisesti nämä tulot on sisällytetty *sosiaalisten tulonsiirtojen* käsitteeseen ja osittain nämä tuloryhmät yhtyvät. Tämän tuloryhmän erottaminen omaksi ryhmäkseen johtuu näitä tuloja saavien henkilöiden voimakkaasta ajautumisesta kapeaan spektriin väestön yleistä tulojakoanalysoitaessa. Analyysissä sovitaan erikseen näiden tulojen paikka.
- 3) **Rahatulonsiirrot** maksetaan rahana ja ne pitävät sisällään sosiaalivakuutusjärjestelmään kuuluvat avustukset, äitiysrahat ja lapsilisät.
- 4) **Kvasirahatulonsiirrot** sisältävät yritysten ja ammattiliittojen maksamat lähetteet parantoloihin, lepokoteihin, alle kouluikäisten lasten virkistys- ym. laitoksiin sekä ruokaedut⁴. Näiden tulonsiirtojen erikoisuutena oli se, että ne olivat yksilöityjä ja niiden suuruus saattoi olla rahana tarkasti määritelty.
- 5) **Välilliset tulonsiirrot (sosiaalipalvelut)** kattavat kaikki budjetista maksetut koulutuksen, terveydenhuollon yms. rahoittamiseen tarkoitetut varat. Näiden varojen yksilöity jako on hankalaa ja osittain jopa mahdotonta. Tässä tutkimuksessa käytetään Goskomstatin budjettitutkimuksissa olevia tietoja näiden varojen jakautumisesta.
- 6) **Hintasubventiot**, joilla oli tärkeä merkitys väestön reaalityulojen muodostumisessa, vaikka neuvostotilastointi ei ole huomioinut tätä tutkimuksissaan. Tätä tutkimusta varten on tarkoituksella jaoteltu hintasubventiot väestöryhmien mukaan⁵.

⁴ Luonnollisesti näitä tulonsiirtoja ei voi tarkastella budjettiperäisinä, koska niitä ei maksettu budjetista. Koska suurin osa kaikista yrityksistä Neuvostoliitossa oli valtion yrityksiä ja valtio käytännössä kontrolloi tätä tulonsiirtojärjestelmää, näitä tulonsiirtoja tarkastellaan samanvertaisina budjettiperäisten tulonsiirtojen rinnalla tässä tutkimuksessa.

⁵ Hintasubventioiden jaottelun perustana on käytetty eri tulotasoisten perheiden subventoitujen tavaroiden kulutustaulukkoa (Goskomstat 1989) sekä Neuvostoliiton Valtionvarainministeriön tietoja hintasubventioiden ja keskimääräisten vähittäishintojen suhteista. Näin on jaettu esim. elintarvikkeiden hintasubventiot. Kunnallisten asuntopalvelujen subventioiden jako on tehty Goskomstatissa budjettitutkimusten yhteydessä. Lapsille tarkoitettujen tavaroiden, lääkkeiden ja muiden tavaroiden subventioiden kokonaismäärästä tai saajien mukaisesta jaottelusta ei ole vahvistettuja

Tutkimus sisältää myös seuraavat aggregoidut ryhmät:

perustulo = työtulo + ehdolliset työtulot + sosiaaliset tulonsiirrot + kvasirahatulonsiirrot

kokonaistulo = perustulo + välilliset tulonsiirrot

integraalitulo = kokonaistulo + hintasubventiot

rahatulo = kaikki rahana maksettavat tulot yhteensä

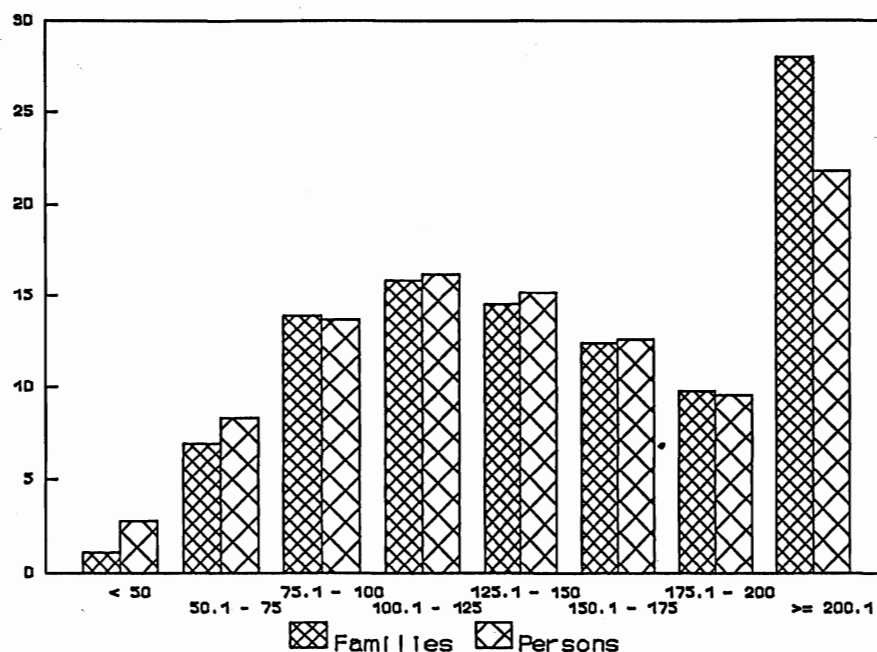
sosiaaliset tulonsiirrot = ehdolliset työtulot + rahatulonsiirrot

kokonaistulonsiirrot = sosiaaliset tulonsiirrot + kvasirahatulonsiirrot + välilliset tulonsiirrot

integraaliset tulonsiirrot = kokonaistulonsiirrot + hintasubventiot

Tilastotiedon esikäsittelyn puutteellisten menetelmien vuoksi on mahdotonta tehdä tarkkaa analyysiä neuvostokansalaisten tulotasoista. Käytettävissä on vain tietoja väestön jakamisesta tuloryhmiin sen mukaan, mikä on keskimääräinen kokonaistulo kuukaudessa yhtä perheenjäsentä kohden (kuvio 1). Nämä tiedot löytyvät Goskomstatin tutkimustuloksista. Näiden tulosten pohjalta myös perheet on jaettu saman mallin mukaisesti.

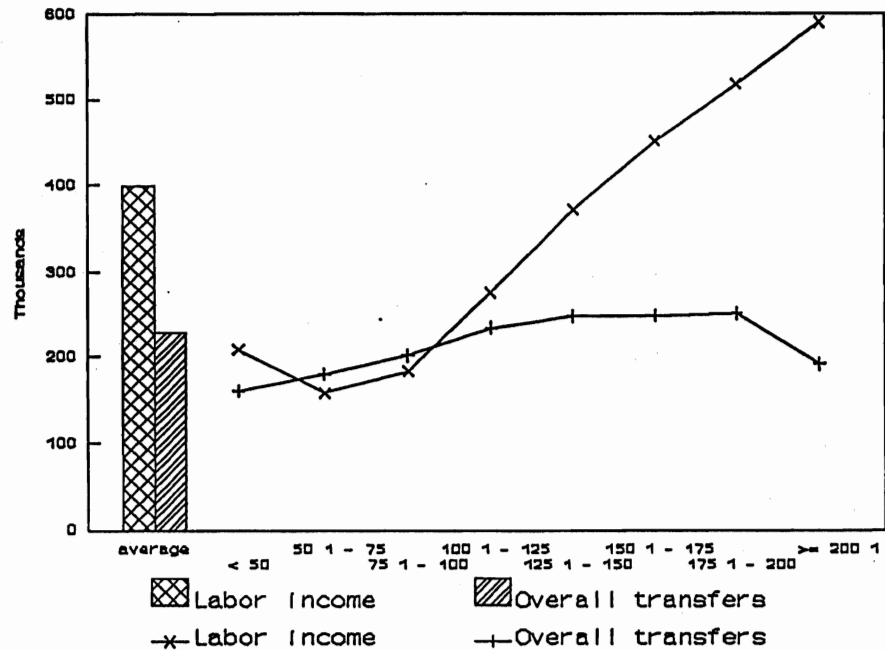
Kuvio 1. Kotitalouksien ja väestön jakautuminen henkeä kohti lasketun keskimääräisen tulotason mukaan (%)

tietoja, minkä vuoksi näitä subventioita ei ole otettu huomioon tässä tutkimuksessa.

Kuvio 2.

Työtulon ja integraalisten tulonsiirtojen määrä tulotasoltaan erilaisilla kotitalouksilla

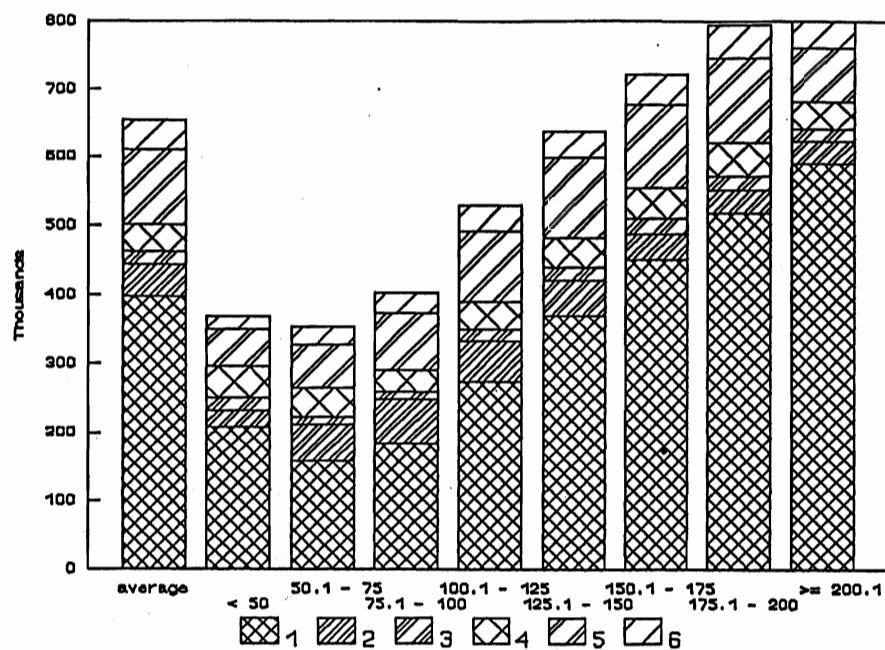

Keskimääräinen työ-, kokonais- ja integraalitulo olivat Neuvostoliitossa 114,2, 150 ja 192,1 ruplaa kuukaudessa henkeä kohti, ja niiden osuus keskimääräisestä palkasta oli v.1989 vastaavasti 52,3, 68,7, ja 88 %. Tulonjaon painopiste on siirtynyt hieman keskimääräisten tulojen alapuolelle, mikä onkin aivan luonnollista. Eri väestöryhmien väliset tuloerot ovat vähäisiä, sillä yli 70 % väestöstä on keskituloisia vaihteluvälin ollessa 50 %. Kaikkein pieni- ja suurituloisimpien perheiden keskimääräisten tulojen suhde on 1:8,8 (työtulo), 1:7,8 (kokonaistulo), ja 1:6,8 (integraalitulo). Täytyy tietenkin ottaa huomioon, että suurituloisia on liian paljon tällaisia vertailuja varten, mutta kokonaisuudessaan tulot eriytyvät kuitenkin näin.

Kuvioissa 3 ja 4 on esitetty integraalitulon muodostuminen tulotasoltaan erilaisissa perheissä. Työtulo näyttää kattavan suurimman osan integraalitulosta (43–70 % eri tuloryhmillä). Hintasubventioiden osuus on 9,5–20 % perheen integraalitulosta. Yhdessä nämä kaksi tulonlähdetä ovat muodostaneet keskimäärin 75 % perheen integraalitulosta vaihteluvälin ollessa eri perheryhmillä 60–80 %. Jos työtulon kokonaissumma kohoaa huomattavasti perheen keskimääräisten tulojen kasvaessa, vaikuttavat hintasubventiot yhä enemmän keskituloisten perheiden integraalituloon.

Kuvio 3.

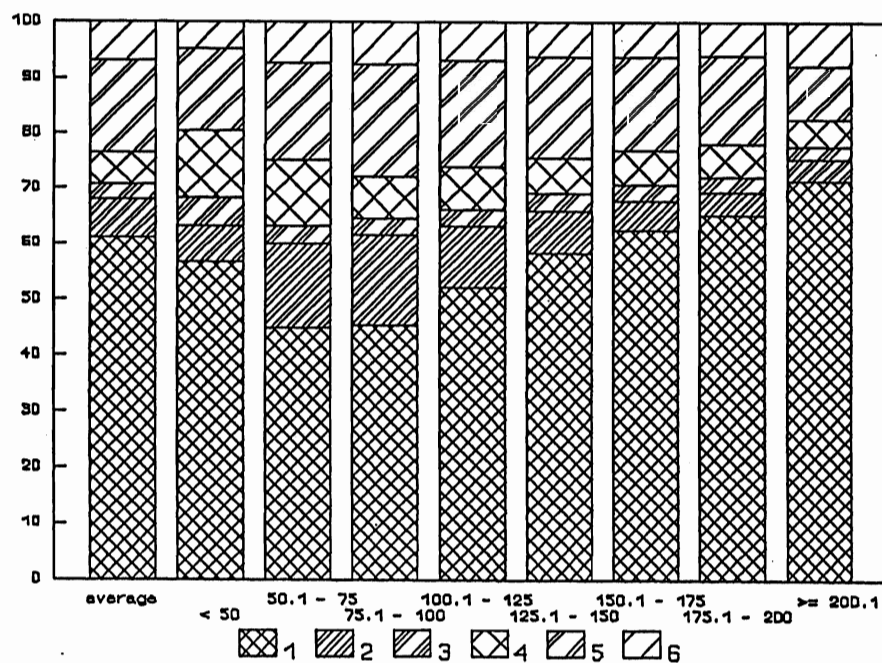
Neuvostokotitalouksien integraalitulon määrä ja rakenne (ruplaa/100 perhettä vuodessa)

1 Työtulo	4 Välilliset tulonsiirrot
2 Ehdolliset työtulot	5 Hintasubventiot
3 Raha- ja kvasirahatulonsiirrot	6 Muut

Kuvio 4.

Integraalitulon rakenne keskimääräiseltä tulotasoltaan (per capita) erilaisilla kotitalouksilla

1 Työtulo	4 Välilliset tulonsiirrot
2 Ehdolliset työtulot	5 Hintasubventiot
3 Raha- ja kvasirahatulonsiirrot	6 Muut

Eniten (20 %) hintasubventioita saavat tällöin perheet, jotka ansaitsevat kuukaudessa 50–75 ruplaa henkeä kohti. Jos elintarvikkeiden hintasubventioiden jakautumista tarkastellaan tällä menetelmällä, voidaan tehdä vielä yksi yleisestä näkemyksestä poikkeava johtopäätös: suurituloisimmilla perheillä NL:ssa hintasubventioiden osuus integraalitulosta oli pienin (9.5 % keskiarvon ollessa 16.2 %), ja myös henkeä kohti laskettuna subventioiden osuus oli keskimääräistä pienempi (89 % subventioiden keskiarvosta henkeä kohti).⁶

Ehdolliset työtulot ovat huomattavasti suuremmat perheillä, joiden keskimääräiset tulot ovat 50–100 ruplaa /kk henkeä kohti (14.6–15.7 % integraalitulosta) ja 100–125 ruplaa/kk henkeä kohti (10.7 %). Keskimäärin ehdolliset työtulot muodostivat 6.8 % integraalitulosta. Tämä kuvastaa selvästi eläkeläisten tulotasoa sekä tulojen keskittymistä näissä tuloryhmissä (eläkkeiden osuus ehdollisista työtuloista vaihtelee eri perheillä 93–96 %). Välillisten tulonsiirtojen absoluuttinen määrä eroaa eri tuloryhmiin kuuluvilla perheillä vain hieman. Suurimmillaan se on kaikkein pienituloisimmilla perheillä. Hehän saavat osakseen suhteellisesti eniten välillisiä tulonsiirtoja. Perheillä, joiden keskimääräiset tulot ovat henkeä kohti alle 50 ruplaa/kk, välillisten tulonsiirtojen osuus on lähes 12 % integraalitulosta ja perheillä, joiden tulot ovat henkeä kohti 50–75 ruplaa/kk, 11.6 % (keskiarvon ollessa tässä ryhmässä 5.8 % integraalitulosta). Tämä selittyy ennen kaikkea sillä, että budjetin sosiaaliset menot on jaettu tasajakoperiaatteella tai että ne on kirjattu tietyn menetelmän mukaan budjettitutkimuksissa. Niinpä suuret perheet saavat tästä lähteestä suurimmat absoluuttiset tulot.

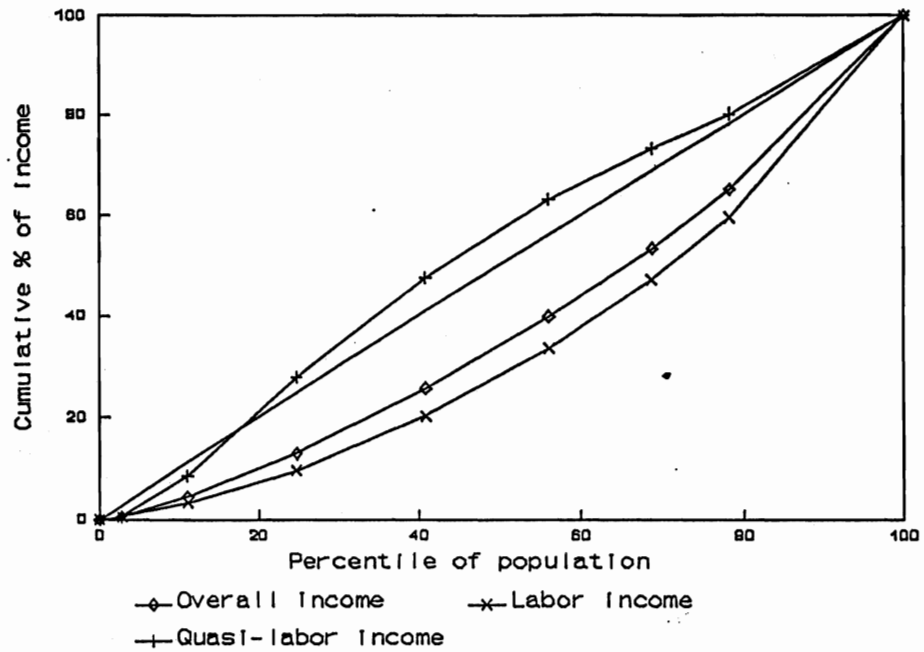
Lorenzin tulojen muodostumista ja keskittymistä kuvaavan käyrän⁷ avulla voidaan tutkia tulonjakoa myös neuvostoliittolaisessa yhteiskunnassa (kuviot 5, 6 ja 7). Mitä vähemmän tulonjaossa käytetään tarveharkintaa, sitä tasaisemmin tulot jakautuvat yhteiskunnan jäsenten välillä. Kaikkein epätasaisimmin jakautuvat työtulot, kun taas välilliset tulonsiirrot jakautuvat käytännöllisesti katsoen tasaisesti. Vaikka suurituloiset saavat absoluuttisesti enemmän tulonsiirtoja, pienituloisilla perheillä tulonsiirtojen kokonaisuus integraalitulosta on huomattavasti suurempi. Tämä tasoittaa eri väestöryhmien välisiä reaalityuloeroja.

⁶ Tämä johtopäätös koskee ainoastaan niitä perheitä, joiden keskimääräinen tulo henkeä kohti on yli 200 ruplaa kuukaudessa. Subventioiden keskimääräinen osuus henkeä kohti kasvaa yleensä keskimääräisten tulojen kohotessa. Subventioiden määrän suhde perheissä, joiden tulot henkeä kohti laskettuna ovat alle 50 ruplaa ja 175–200 ruplaa, on 1:7.55.

⁷ Lorenzin käyrä osoittaa kuinka kumulatiivinen tulo muuttuu kumulatiivisissa väestöryhmissä tulotason mukaan. Jos tulot ovat jakautuneet täysin tasan, Lorenzin käyrä muodostaa suoran viivan, joka on 45 asteen kulmassa (käyrädiagrammin halkaisija). Tulojen jakautuessa epätasaisemmin, Lorenzin käyrä siirtyy halkaisijasta nähden alas oikealle. Tässä tutkimuksessa Lorenzin käyriä ei ole muodostettu täysin teoriaa vastaavasti, josta on aiheutunut toisinaan niiden muoto (ne kulkevat esim. halkaisijan yläpuolella). Väestön jako on suoritettu aina keskimääräisen kokonaistulotason mukaisesti.

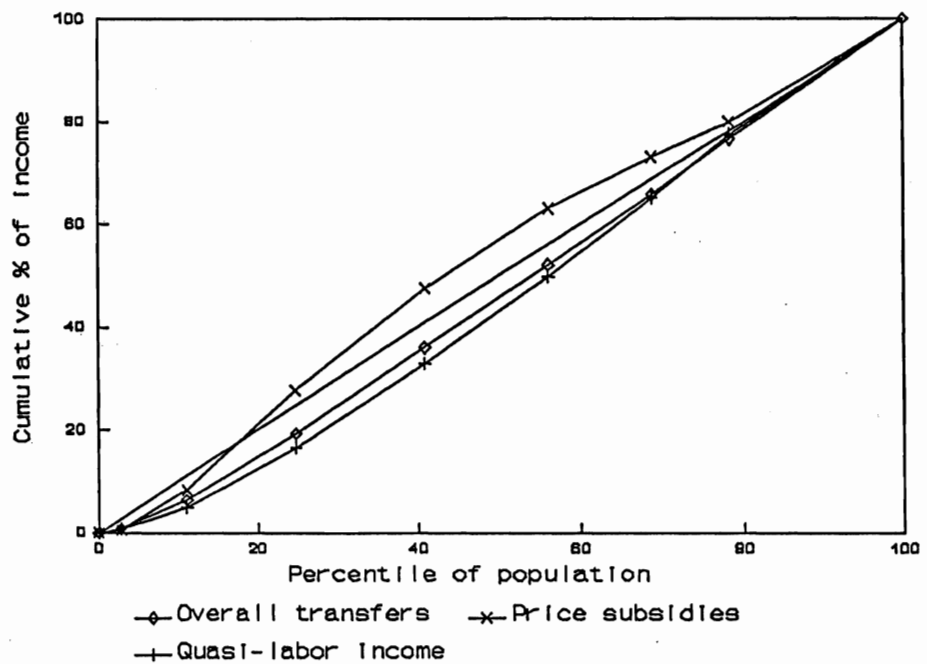
Kuvio 5.

Työtulojen ja ehdollisten työtulojen jakautuminen

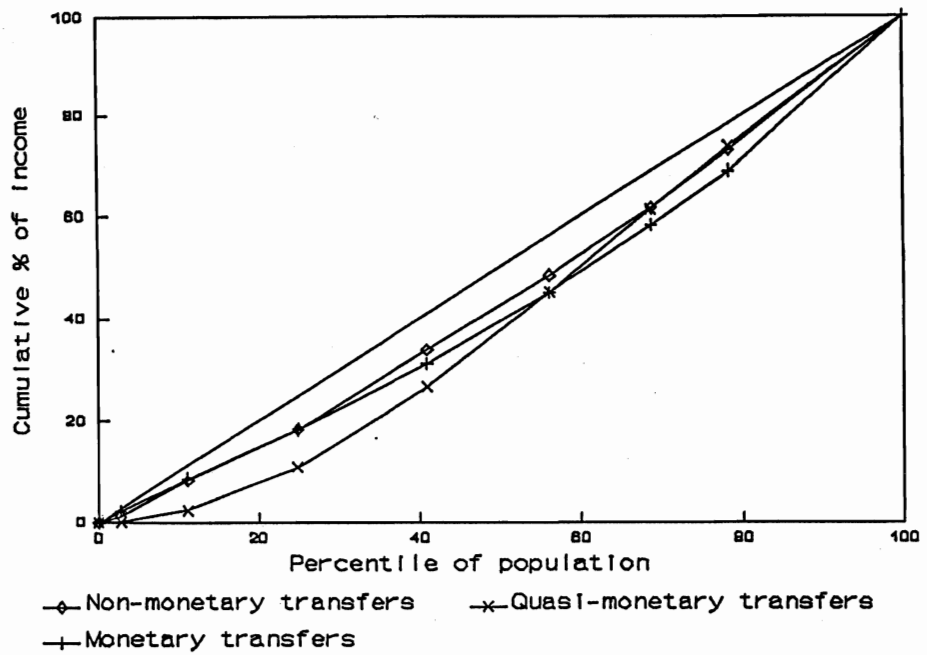
Kuvio 6.

Ehdollisten työtulojen ja hintasubventioiden jakautuminen

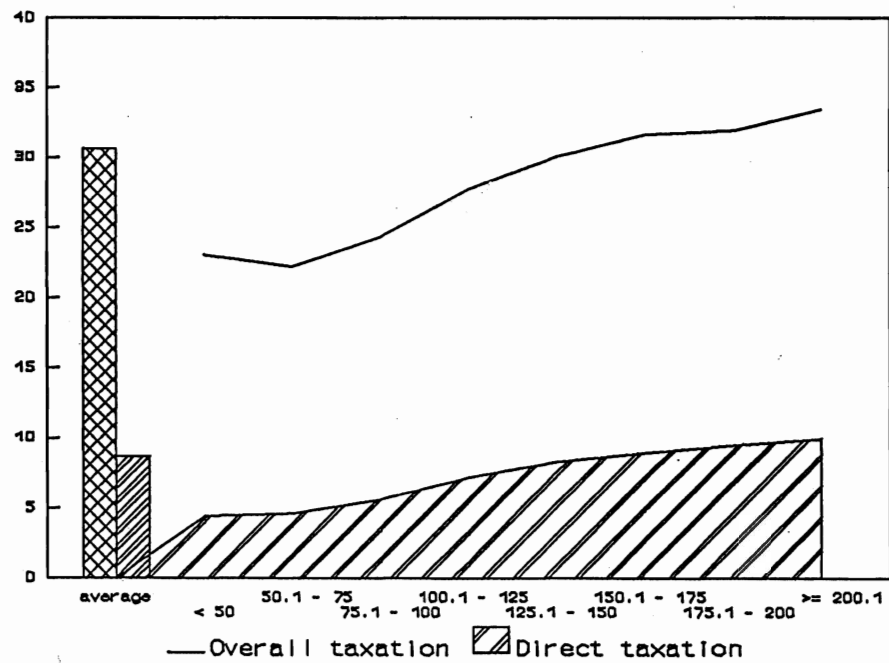
Kuvio 7.

Tulonsiirtojen jakautuminen

Kuvio 8.

Verorasituksen jakautuminen tulotasoltaan erilaisilla kotitalouksilla (prosenttia rahatulosta)

Tulonjakoanalyysin perusteella voidaan myös todeta, että tulot jakautuvat neuvostoyhteiskunnassa paljon tasaisemmin kuin Yhdysvalloissa. Suurin piirtein vastaavanlaisten tilastojen vertailu (kuviot 9 ja 10) osoittaa, että tulot jakautuvat Yhdysvalloissa paljon epätasaisemmin, eivätkä tulonsiirrot tasoita tuloeroja samoin kuin NL:ssa.⁸ On erittäin todennäköistä, että lähivuosina tulot jakautuvat entisissä neuvostotasavalloissa yhä epätasaisemmin.⁹

Verotus

Henkilökohtaisten tulojen verotusta voidaan pitää väestön ja valtion välisten suhteiden käänköpuolena. Kehittyneissä markkinatalousmaissa henkilökohtaisten tulojen verotus on ollut perinteisesti eräs budjetin tärkeimmistä tulonlähteistä ja siksi myös perustana hyvinvoinnin jakamiselle väestön vähävaraisten hyväksi.

Aina vuoteen 1991 eli NL:n hajoamiseen asti väestön verotuksessa käytettiin pääasiallisesti kahta veroa: välitöntä tuloveroa ja välillistä hyödykeveroa. Lisäksi käytössä oli muutama vähempimerkityksinen vero, joiden osuus sekä väestön tuloista että budjettituloista oli hyvin vähäinen (maavero, ajoneuvo- ja kiinteistövero, lapsettomien vero jne.)¹⁰

Henkilökohtaisen tuloverotuksen merkitys on ollut neuvostotaloudelle aina vähäinen. Valtio pystyi määrittelemään kaikkien valtion yrityksissä työskentelevien palkat. Henkilökohtainen tulovero oli pikemminkin muodollisuus¹¹. Yleinen veroprosentti oli lievästi progressiivinen ja se vaihteli 8–12 %. Alhaisten tulojen marginaalivero (35 %) oli huomattavasti perusprosenttia (13 %) korkeampi. Neuvostoperheiden henkilökohtaisten tulojen verotus oli kokonaisuudessaan vähäistä: v. 1989 se oli kaikkiaan 7.45 % väestön rahatuloista vaihteluvälin ollessa 3.44–8.46 % pieni- ja suurituloisilla ryhmillä. Myös budjettituloista tämän veron osuus oli vähäinen (noin 9 % tulopuolesta). Vasta vuosina 1989–90 tuloveron

⁸ Verojen tasaava vaikutus tulojen jakautumiseen on Yhdysvalloissa niin vähäistä, että diagrammissa tulojen ja tulonsiirtojen välistä jakautumista ennen verotusta ja sen jälkeen osoittavat käyrät sulautuvat käytännöllisesti katsoen yhteen (lukuunottamatta kaikkein pienituloisimpia väestöryhmiä).

⁹ Viime aikoina on kuitenkin ryhdytty moniin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat vastakkaisesti tähän prosessiin. V. 1991 hintareformin tuloksena väestölle kompensoitiin osittain hintojen nousu kompensaaation ollessa kaikille samansuuruinen. Tämä tarkoittaa sitä, että kompensaaatioiden tasanjako korvasi hintasubventioiden epätasaisen jakautumisen. Tämä vähensi väestön tulojen hajontaa. Kun hintataso ja tulot ovat nyttemmin yli kymmenkertaistuneet verrattuna alkuvuoteen 1991, on tämän toimenpiteen tasaava vaikutus huomattavasti heikentynyt. Samanaikaisesti otettiin käyttöön lapsia ja äitejä koskeva lisäavustusjärjestelmä. Koska tämä väestöryhmä on siirtynyt yleisjakaumassa voimakkaasti pienituloisten ryhmän suuntaan, vaikutti tämä toimenpide tasaavasti. Kun Venäjällä v. 1992 aloitettiin uudistusohjelma, näitä avustuksia aika ajoin nostettiin tosin epäsuhtaisesti hintojen nousuun nähden. Tällä oli vastakkainen vaikutus tulojen eriytymisprosessissa.

¹⁰ Tässä tutkimuksessa oletetaan, että v. 1989 sosiaalivakuutuksen määrärahoja ja yritysten budjettiin tilittämiä varoja ei osattu tarkastella henkilökohtaisten tulojen verotuksena. Jos samankaltainen tutkimus tehtäisiin nyt, ei tällainen oletus olisi täysin oikea.

¹¹ Henkilökohtainen tulovero säilyi NL:ssa miltei muuttumattomana siitä lähtien, kun se otettiin 1930-luvulla käyttöön. Silloin se korvasi joitakin sen aikaisia henkilökohtaisia veroja.

osuus kohosi jonkin verran (10.5 % ja 12 %), koska henkilökohtaiset tulot kasvoivat voimakkaasti veroasteiden pysyessä käytännöllisesti katsoen muuttumattomina.

Muut välittömät verot rasittivat väestöä vielä vähemmän. Niiden osuus verotuksesta oli keskimäärin 1.25 % vaihteluvälin ollessa 1–1.5 %. Tämä kertoo siitä, että henkilökohtaisten tulojen veroasteikossa oli jonkin verran progressiivisuutta. Välitön verotus oli NL:ssa kokonaisuudessaan verrattain vähäistä – keskimäärin 8.7 % rahatuloista, vaihteluvälin ollessa 4.5–9.9 % (vastaavasti 10.9, 5.7 ja 11.8 % työtulosta) (kuvio 8).

Väestön välillinen verotus oli Neuvostoliitossa huomattavasti tärkeämpää. Hyödykevero (nalog s oborota) oli perinteisesti eräs budjetin suurimmista tulonlähteistä, vaikkakaan sitä ei sanan varsinaisessa merkityksessä voida kutsua veroksi. Hyödykevero oli yksi talouden rahavarojen uudelleenjaon peruselementeistä. Sen avulla voitiin pitää tuotantohyödykkeiden hinnat melko alhaisina kun taas joidenkin kulutustavaroiden hinnat melko korkeina. Tärkein menetelmä tämän veron laskemiseksi oli ero tukku- ja vähittäiskauppahinnoissa (ne olivat valtion vahvistamia ja koskivat vain tiettyjä tavaroita) sekä tuottajien ja tavaroiden eriytyminen tavararyhmän sisällä. Veroasteet eivät luonnollisestikaan olleet vakaita, vaan ne tarkistettiin vuosittain.

Eri perheryhmien todellisuudessa maksaman hyödykeveron määrä osoittaa, että hyödykevero oli väestölle heikosti progressiivinen. Maksettavan hyödykeveron osuus oli keskimäärin 21.9 % perheen rahatuloista, pienituloisilla 18.6 % ja suurituloisilla 23.5 % rahatuloista.¹²

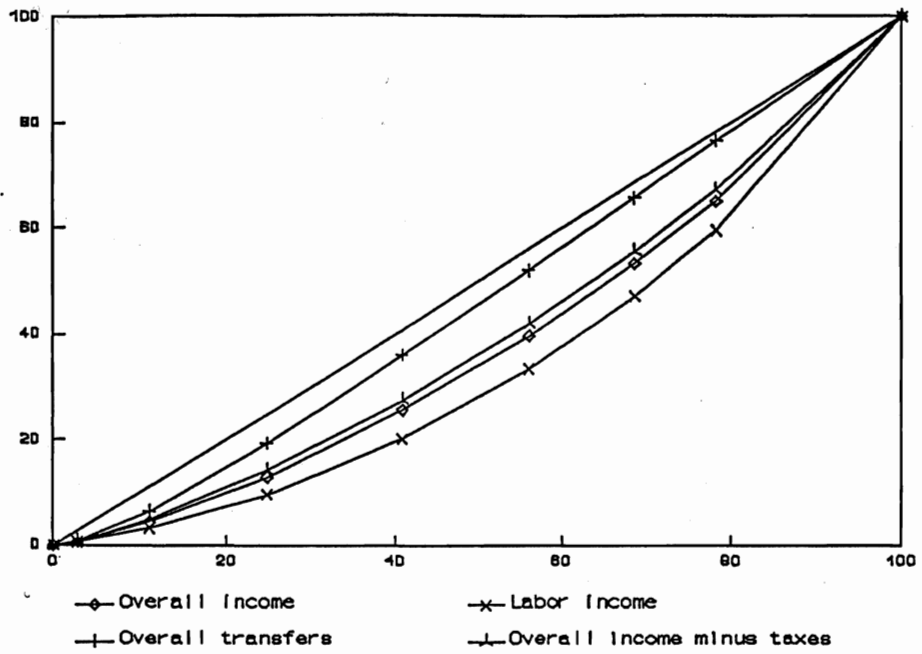
Koska välitön verotus oli kohtuullisen progressiivista ja välillinen verotus heikosti progressiivista, lisääntyi perheen kokonaisverotus tulojen kasvaessa. Pienituloiset perheet maksoivat veroja kokonaisuudessaan hieman yli 23 % rahatuloista ja suurituloiset 33.4 %. Rahatuloja verotettiin keskimäärin 30.6 %. Vastoin yleistä käsitystä henkilökohtaisen verotuksen toisarvoisuudesta NL:ssa nämä luvut vahvistavat, että väestön verotus oli todellisuudessa ankarampaa ja yhtä progressiivista kuin esim. Yhdysvalloissa. Pechmanin mukaan v. 1985 eri tuloryhmiin kuuluvia perheitä verotettiin Yhdysvalloissa 17:sta 25–26 %:iin.¹³ Kokonaisuudessaanhan NL:n verotus oli progressiivisuudeltaan alhaista (myös Pechman teki yhdenmukaisen johtopäätöksen Yhdysvaltain verojärjestelmästä), mutta NL:ssa verotuksella oli olennaisempi merkitys tulojaon tasaajana kuin Yhdysvalloissa. Tämän vahvistaa myös kuvio, jossa on esitetty henkilökohtaisten tulojen jakautuminen ennen verotusta ja sen jälkeen em. maissa (kuviot 9 ja 10).

¹² Hyödykeveron jakautuminen määräytyi saman periaatteen mukaan kuin hintasubventioiden jakautuminen. Hyödykeveroa jaettaessa otettiin huomioon, että noin kolmannes budjetin hyödykeveroperäisistä tuloista saatiin verottamalla teollisuuden kulutusta (öljy ja öljytuotteet, sähköenergia jne.). Nämä summat jaettiin veronalaisille kulutustavaroille suhteessa kulutukseen.

¹³ Muuttamalla oletusta tiettyjen verojen (omaisuusvero, yritysten tulovero) kohdentumisesta tulotaisiin johtopäätökseen, että verorasitus Yhdysvalloissa on käytännöllisesti katsoen jakautunut tasaisesti. Heikoimmin toimeentulevaa kymmenikköä verotettiin 24 %, toiseksi köyhintä ja toiseksi rikkainta kymmenikköä 20–24 %. Kaikkein suurituloisimmalla kymmeniköllä oli laskua 23 %:iin. Yleinen verotaso säilyi kuitenkin suurinpiirtein samanlaisena.

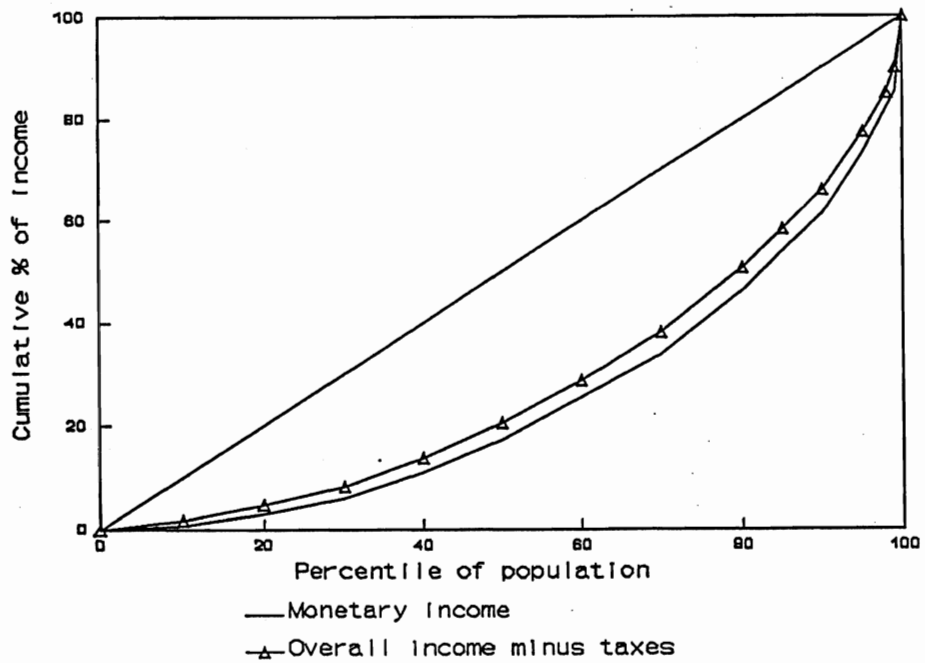
Kuvio 9.

Työtulojen tasaantuminen Neuvostoliitossa, 1989

Kuvio 10.

Tulojen tasaaminen Yhdysvalloissa, 1985

Verot ja tulonsiirrot

Komentojärjestelmä, joka perustui talouden täydelliseen valtionomistukseen ja kaikkien osapuolien täydelliseen valtionvalvontaan, johti työtulonjakojärjestelmän kannustavuuden häviämiseen. Palkka oli valtiolle vain talouden ohjauksen väline, eikä edes kovin tärkeä väline. Luontaisuureissa tapahtuvan suunnittelun ja jakelun lisäksi valtiolla oli käytössään rahoituksellisia välineitä, kuten hinnat ja hintasubventiot, valtion investoinnit ja pankkiluotot. Tässä tilanteessa henkilökohtaisten tulojen välittömällä verotuksella ei ollut suurtakaan tulojaollista merkitystä, koska valtio pystyi suoraan määräämään tulotason. Välillinen verotus taas palveli pääasiassa talouden rahoitusresurssien uudelleenjakoa ja oli tukemassa vallinnutta hintajärjestelmää.

Neuvostoliittoon syntyi paradoksaalinen (mutta komentotaloudelle tyypillinen) budjetin ja väestön välinen vuorovaikutussuhde, jota voidaan luonnehtia seuraavasti: 1) sosiaaliturvamenot olivat suuremmat kuin kertyvät sosiaaliturvaan käytettävät tulot¹⁴, 2) väestön välitön ja välillinen verotus toivat budjettiin vähemmän varoja kuin tarvittiin erilaisiin tulonsiirtoihin (pl. sosiaaliturvajärjestelmän kautta maksettavat avustukset). Valtion oli löydettävä tulot jostakin, ja 1980-luvun lopulla ne löytyivät pääsääntöisesti budjettialijäämästä, jota rahoitettiin luottorahaa lisäämällä. Taakka kävi valtiolle kuitenkin liian raskaaksi, varsinkin sen jälkeen kun talouskasvu oli pysähtynyt lopullisesti. Kehnon talouspolitiikan tuloksena oli vuoden 1991 rahoituskatastrofi.

On mielenkiintoista verrata kokonaisverorasitusta ja väestön saamien tulonsiirtojen kokonaismääriä Neuvostoliitossa ja Yhdysvalloissa. (Yhdysvallat maana, jossa valtion osuus taloudessa on minimaalinen, ei varmaankaan ole paras mahdollinen vertailukohde, mutta ehkä juuri kahden ääritapauksen vertailu on erityisen mielenkiintoista.) Kuviot 11 ja 12 kuvaavat tilannetta NL:ssa 1989 ja Yhdysvalloissa 1985. Niistä voidaan tehdä seuraavat päätelmät:

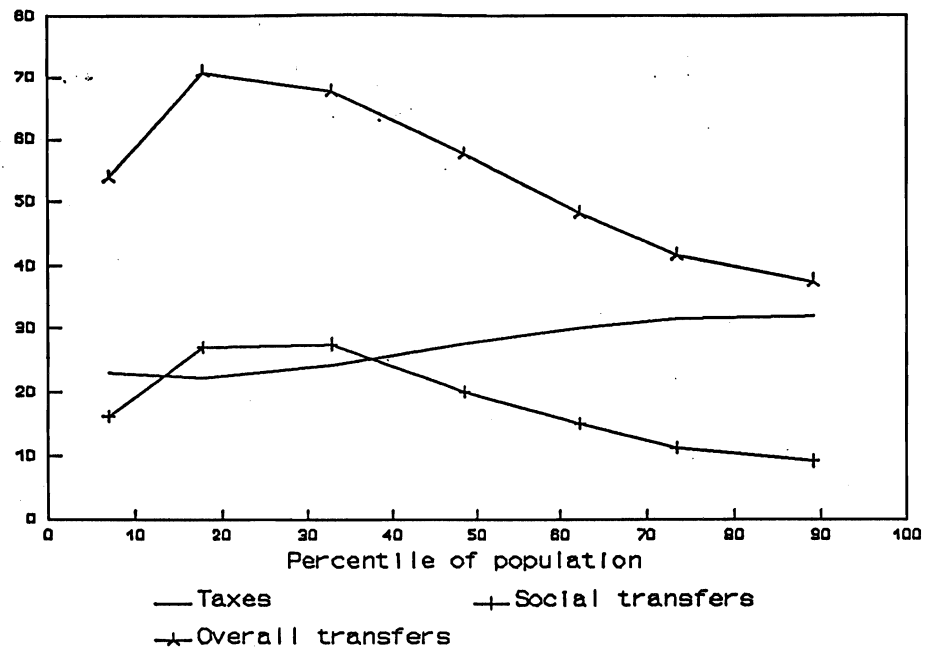
1) NL:ssa käytössä ollut sosiaalisten tulonsiirtojen järjestelmä perustui yleisperiaatteeseen, jonka mukaan tulonsiirrot suunnattiin tasaisesti kaikille väestöryhmille. Yhdysvaltain järjestelmä perustuu valintaan ja kohdistaa tulonsiirrot niitä eniten tarvitseville väestöryhmille. Pienituloisten ryhmien saamien sosiaalisten tulonsiirtojen suhteellinen merkitys Yhdysvalloissa oli paljon suurempi kuin NL:ssa.

2) Yhdysvaltain tuloverotusjärjestelmä, vaikka onkin suunnilleen yhtä vähän progressiivinen kuin NL:n järjestelmä, on merkittävä budjetin tulolähde. Sen kautta kertyvistä tuloista riittää varoja väestön sosiaalisten tulonsiirtojen lisäksi myös valtion muihin kuluihin. Yhtenä selityksenä tähän ensi näkemältä paradoksaaliseen tosiseikkaan Yhdysvalloissa ovat väestön varsin suuret tuloerot.

¹⁴ Tilanteesta ei päästy edes sen jälkeen, kun vuonna 1990 hyväksyttiin uusi eläkelaki ja sosiaaliturvamaksu korotettiin 14 prosentista (keskim.) 38 prosenttiin palkkasummasta.

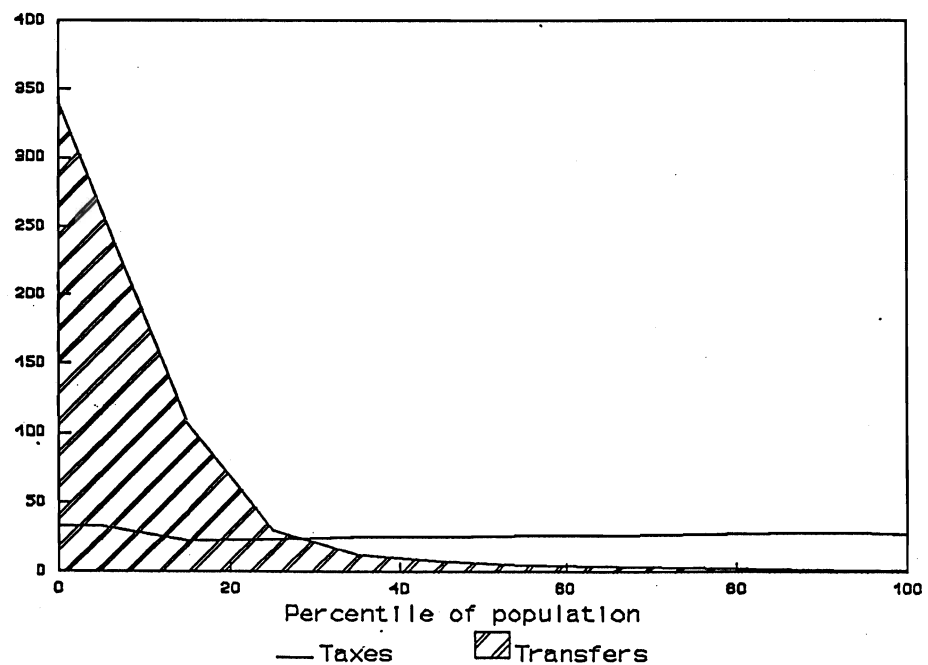
Kuvio 11.

Verorasitus ja tulonsiirrot, osuudet kotitalouksien rahatuloista SNTL:ssa, 1989

Kuvio 12.

Verorasitus ja tulonsiirrot, osuudet kotitalouksien tuloista Yhdysvalloissa, 1985

Johtopäätökset

Hajoavan Neuvostoliiton entisille tasavalloilleen perinnöksi jättämä sosiaaliturvajärjestelmä on täysin halvaantunut. Se ei sovellu taloudellisen laman oloihin, koska se tarvitsee jatkuvasti lisää varoja jaettavaksi, eikä myöskään avoimen inflaation oloihin, koska kaikki sosiaaliset tulonsiirrot lasketaan keskitetysti absoluuttisina suureina. Ei ole olemassa tulonsiirtojen indeksointijärjestelmää, ja pelkkä siirrettävien rahamäärien laskeminen (päästönteon jälkeen) vie neljä kuukautta. Koska sosiaaliturvajärjestelmä perustuu tasajakoperiaatteeseen, ei ole mahdollista kohdistaa tukea valikoivasti sitä eniten tarvitseville ryhmille. Lisäksi järjestelmän rakenne on sellainen, että ryhmien tarkka määrittely ei ole mahdollista¹⁵. Onkin selvää, että neuvostotalouden onnistunut uudistaminen edellyttää erottamattomana osanaan myös sosiaalisen tulonsiirto- ja palvelujärjestelmän täydellisen uudistamisen.

Epäilemättä siirtyminen kohti markkinataloutta tulee jatkuvasti kasvattamaan väestön tuloeroja. Ilmiötä sinänsä ei voi pitää myönteisenä tai kielteisenä, vaan se on luonnollinen prosessi. On kuitenkin otettava huomioon, että tuloerojen kasvattaminen ilman kaikkien ryhmien reaalisen tulotason nousua, eli nykyisen kakun jakaminen vain eri suhteissa, voi johtaa laajojen väestöryhmien elintason vakaviin muutoksiin ja yhteiskunnallisiin levottomuuksiin. Lisäksi tuloerojen kasvattaminen vaatii ehdottomasti siirtymistä tasajaosta valikoivaan sosiaaliturvaan, mikä auttaa pehmentämään pienituloisten väestöryhmien suhteellisen elintason väistämätöntä laskua.

Neuvostotalouden uudistuksessa on ehdottomasti asteittain 1) vähennettävä valtion hintasubventioiden kautta maksettavaa koko väestön kulutustukea (Tähän mennessä suurin osa vähittäishintasubventioista on jo lopetettu, jäljellä ovat kuljetusten ja erittäin huomattavat asumisen ja kunnallispalvelujen subventiot.¹⁶), 2) lopetettava budjetista rahoitettavien sosiaalipalvelujen tasajako ja 3) siirryttävä siihen, että keski- ja suurituloiset rahoittavat palvelunsa (osittain) itse. Nämä muutokset johtavat väistämättä yhteiskunnan tulojen jakoon uudessa suhteessa, jolloin väestön tulot kasvavat ja yritysvoittojen osuus supistuu. Samat muutokset ovat myös yksi pitkäaikainen tekijä, joka vaikuttaa palkkatason nousuun entisissä neuvostotasavalloissa, ja vastaavasti eräs väistämättömän hintojen nousun syy keskipitkällä aikavälillä.

Venäjällä vuoden 1992 alussa toteutetuilla talousuudistuksilla on (tähän mennessä) ollut vain hyvin vähäinen vaikutus perinnöksi saatujen ongelmien ratkaisuun. Vaikutuksista voitaisiin mainita seuraavat:

1) kun vanha hyödykevero (nalog s oborota) korvattiin arvonlisäverolla ja uudella hyödykeverolla, ja samanaikaisesti lopetettiin käytännössä kaikkien

¹⁵ NL:n keskushallitus yritti vuoden 1991 hintauudistuksen yhteydessä käyttää lapsiavustusten tasajaon sijasta valintaa. Yritys kuitenkin kaatui teknisiin vaikeuksiin (asiantuntijoiden mukaan kohdeperheiden määrittäminen olisi vienyt 3–4 kuukautta ja vaatinut tietojen ajoittaista tarkistamista) ja yhteiskunnalliseen mielipiteeseen, joka ei vielä silloin hyväksynyt tasajaosta luopumista.

¹⁶ Lisäksi on otettava huomioon, että edelleenkin noin yhtä kolmasosaa SNTL:n alueen asunnoista ja sosiaalisesta infrastruktuurista ylläpitävät yritykset. Tällainen tilanne tuskin voi jatkua pitkään, ja suurin osa yrityksistä pyrkineekin taakastaan eroon.

tuotteiden vähittäishintasubventiot, näyttäisi siltä että henkilöverotuksesta saatavat budjettitulot olisivat suuremmat kuin sosiaaliset tulonsiirtomenot, ml. jäljellä olevat lähinnä palveluiden hintasubventiot. Verorasituksen jakautumisessa eri väestöryhmien kesken ei kuitenkaan ole tapahtunut mitään muutosta.

2) hintasubventioiden lopettaminen on kohdistunut voimakkaimmin pienituloisiin ja eläkeläisiin, mm. siksi että subventioilla on ollut suurempi painoarvo näiden ryhmien integraalitulossa kuin suurituloisilla (kuviot 2 ja 4).

3) kun 1992 ensimmäisellä neljänneksellä, jolloin veronkeruujärjestelmä oli jo lamaantunut, pyrittiin budjettialijäämän jyrkkään supistamiseen, ainoaksi alijäämän supistamiskeinoksi jäi tinkiminen sosiaalipalvelujen rahoituksesta. Valtio osittain luopui sosiaalisten ilmaispalvelujen tasajaosta, mutta ei luonut tilalle valintaan perustuvaa jakojärjestelmää. Tämä johti väestön tuloerojen kasvuun, koska olemassa oleva kakku vain jaettiin uudella tavalla.

4) sellaisen automaattisen indeksointijärjestelmän puuttuminen, jolla sosiaaliset tulonsiirrot (ml. eläkkeet) sidottaisiin hintojen nousuun, johtaa siihen että tulonsiirtojen kasvu jää huomattavasti jälkeen väestön tulojen keskimääräisestä kasvusta ja tulonsiirtojen reaalin arvo supistuu jatkuvasti¹⁷.

5) valtio ei ole tuellaan mitenkään kompensoinut pienituloisten elintason suhteellista laskua. Mutta juuri pienituloisilla on pienimmät mahdollisuudet lisätä työtulojaan, koska työssäkäyvien ja huollettavien määrällinen suhde perheissä ei ole muutettavissa, tai ikä asettaa rajoituksia.

Yhteenveto

Neuvostoliiton väestön tulonmuodostuksen, sosiaalisen tulonsiirto- ja palvelujärjestelmän sekä väestön tuloerotuksen analyysin tuloksena voidaan todeta, että Neuvostoliitossa käytössä ollut reaalityulojen jakojärjestelmä perustui tasajakoon. Tasajakoperiaate korostui budjetista rahoitetuissa sosiaalisissa tulonsiirroissa ja palveluissa. Kaikkia väestöryhmiä suunnilleen tasavertaisesti kohtelevalla henkilökohtaisten tulojen verotusjärjestelmällä ei myöskään ollut oleellista tuloja tasaavaa vaikutusta. Sitä paitsi väestön yleensäkin alhainen tulotaso ja suhteellisen pienet tuloerot olivat syynä siihen, että budjettiin ei kertynyt riittävästi varoja.

Venäjällä vuonna 1992 aloitettuun talousuudistukseen ei sisällynyt kuuden ensimmäisen kuukauden aikana toimia väestön sosiaaliturvan uudistamiseksi. Lisäksi Venäjän hallituksen toimien tuloksena tulonjako on muuttunut suurituloisten eduksi. Muutoksiin sisältyy mahdollisuus yhteiskunnallisen jännityksen kasvuun.

¹⁷ Prosessiin vaikuttaa myös se, että sosiaalisten tulonsiirtojen määrät (kuten muuten myös kulttuuri-, opetus-, sosiaali- ja terveysalojen palkat) tarkistetaan kahden – kolmen kuukauden välein, kun taas kansantalouden muiden alojen palkkoja voidaan korottaa milloin tahansa.

Kirjallisuus

Goskomstat (1989). "**Jedinovremennoje obsledovaniye dohodov rabotshih, sluzhashtshih i kolhoznikov za mart 1989 goda.**" (Statistitsheskije tablitsy) Otdel statistiki bjudzhetov. Goskomstat SSSR, (mimeo)

Pechman, Joseph (1989). **Tax reform: the rich and the poor.** Brookings Institution, 1989.

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janáčková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan talousuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospaineet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksei Tkatchenko **Pienyrittäjäisyys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksei Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Taloussintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyurin **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyurin **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luštšik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.